

International
**SOCIAL SCIENCES
STUDIES JOURNAL**

SSSjournal (ISSN:2587-1587)

Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology, Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines in Social Sciences

Vol:5, Issue:36
sssjournal.com

pp.2970-2980
ISSN:2587-1587

2019
sssjournal.info@gmail.com

Article Arrival Date (Makale Geliş Tarihi) 01/04/2019 | The Published Rel. Date (Makale Yayın Kabul Tarihi) 20/06/2019
Published Date (Makale Yayın Tarihi) 20.06.2019

ARAP DİLİNDE ÂMMİCE VE FUSHÂ TARTIŞMALARI¹

SLANG AND CLASSICAL DEBATES IN ARABIC LANGUAGE

Mustafa İBİŞ

Doktora Öğrencisi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Temel İslam Bilimleri-Arap Dili ve Belagati, Kahramanmaraş/TÜRKİYE

Article Type : Research Article/ Araştırma Makalesi

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.26449/sss.1514>

Reference : İbiş, M. (2019). "Arap Dilinde Âmmice ve Fushâ Tartışmaları", International Social Sciences Studies Journal, 5(36):2970-2980.

ÖZ

Bu çalışmada, Arap dilinde özellikle geçen asırda görülen ammice ve fushâ tartışmaları ele alınmıştır. Arap dili araştırmalarında ammice ve fushâ konusu kökleri tarihin derinliklerine kadar uzanan en karmaşık konularından biridir. Çoğu zaman ideolojik bakış açısıyla ele alınan bu konunun şimdiye kadar ne teoride ne de pratikte çözüme kavuşturulduğu söylenemez.

Ele alınan problemde genel olarak iki yaklaşım vardır. Bir yaklaşım ammicenin, fushâya karşı batılı sömürgeciler tarafından empoze edildiğini dolayısıyla hiçbir alanda kullanılmaması gerektiğini savunurken, diğer yaklaşım bunun sosyo-linguistik bir realite olduğunu, dolayısıyla bilimsel olarak ele alınıp incelenmesi gerektiğini savunmaktadır. Buna göre ammice, fushâya karşı bir alternatif değil, onun daha da zenginleşmesi için bir kaynak olarak görülmelidir. Konu 1800'li yıllarda müsteşrikler tarafından Arap kültürü ve İslam dini aleyhine istismar edilmiş olsa da günümüz dünyasında böyle bir tehlikenin var olup olmadığı yeniden gözden geçirilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Arap dili, Âmmice, Fushâ.

ABSTRACT

This work has handled Slang-Classical debates especially in Arabic language that was seen in the past era. It has been found in researches that the issue of slang and classical in Arabic, is one of the most sophisticated issues that its roots extends back to history's depths. It always handled from ideological viewpoint but until now it cannot be said that it has been resolved neither theoretically nor practically.

Generally, there are two approaches for those who handled the problem. The first approach advocates that slang, as opposed to classical, shouldn't be used in any field because it was imposed by the western colonists. The other approach advocates the need to handle the research scientifically for the reality of its socio-linguistic nature. According to this, slang, as opposed to classical, isn't alternative to it. Rather, it should be seen as a source for further enrichment to it. For more than 1800 years, Orientalists have exploited this issue against the Arabic culture and Islam; nevertheless, it should be reviewed whether there is such a danger in our world today.

Key words: Arabic language, Slang, Classical.

1. GİRİŞ

Araplar gündelik hayatlarında ammiceyi kullanırken medya organlarının kültürel ve haber içerikli yayınları ile resmi işlemlerde fasih Arapçayı kullanmaktadırlar. Örneğin Arap ülkelerinde üniversite mezunu biri fasih Arapça konuşmayabilmektedir. Yine bu durumun tersi olarak fasih Arapçayı öğrenmiş

¹Bu makale "Arap Dilinde Âmmice ve Fushâ Tartışmaları" adlı yayımlanmamış yüksek lisans tezinden yararlanılarak hazırlanmıştır. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2015.

yabancı biri Arap ülkelerine gittiğinde kullanılan âmmice dilden dolayı iletişim kurmakta güçlük çekebilmektedir.²

Arap dilindeki bu iki dillilik sorunu İslam'dan önce Arap Yarımadasında fasih dil ile mahalli lehçeler arasında baş göstermiştir. Fasih dil edebiyat ve yazı dilinde kullanılırken mahalli lehçeler günlük konuşma dili olarak kullanılmıştır. İlk dönemlerde bu iki lehçe arasındaki farklılıklar çok fazla değilken günümüzde âmmice ve fasih dil arası farklılıklar çok fazladır.³

Günümüzde Arap ülkelerinin hemen hepsinde halk günlük ihtiyaçlarında âmmiceyi kullanırken resmi işlemlerde, okul derslerinde, vaazlarda ve konferanslarda fasih Arapçayı kullanmaktadır. İşte halkların hayatlarındaki bu iki dillilik sorunu beraberinde birçok soru işaretini akıllara getirmektedir.⁴

2. FASİH (FUSHÂ) ARAPÇA

Fasih kelimesi “fasuha” fiilinin sıfat-ı müşebbehesi olup doğru, açık-seçik, saf ve berrak gibi anlamlara gelir. “Lisânun fasihun” veya “Kelâmun fasihun” ifadeleri doğru ve açık dil anlamına gelir.⁵

Fushâ, “fasuha” fiilinin ismi tafdili (üstünlük bildiren isim) olan “efsah” kelimesinin müennesidir. Sözlükte bir şeyin bulanıklıktan ve karışıklıktan arınmış olmasıdır.⁶ En doğru, en açık ve en berrak anlamlarına gelir. “el-Luğatü'l fushâ veya el-'Arabiyyetü'l-fushâ”, en doğru dil ve en doğru Arapça anlamlarına gelir.⁷

Fushâ tabirinin Arap dili istilahında çeşitli manaları vardır:

Fushâ, halkın geneli tarafından kabul gören, anlaşılmasında zorluk çekilmeyen genelde kültür düzeyi yüksek kesimlerde, eğitimde, basında ve resmi kurumlarda kullanılan ölçü kabul edilen standart dilin adıdır. Bunun için “Fasih Dil” veya “Üstün Dil” tabirleri de kullanılmıştır.⁸ Diğer bir görüşe göre fushâ, dinleyicinin zihninde tesir bırakacak konuşma kabiliyetidir.⁹ Dilcilere göre ise fushâ, konuşmayı nahvin genel kurallarına göre yapıp dil hatalarına düşmemektir.¹⁰

Fasih ve fushâ tabirleri taşıdıkları anlam itibarıyla birbirinin yerine kullanılmıştır. Biz de burada bahsettiğimiz veya bahsedeceğimiz konularda her iki terimi de aynı manaya gelecek şekilde kullandık.

2.1. Fasih Arapçanın Oluşumu

Fasih Arap dilinin tarihiyle alakalı kesin bir bilgiye sahip değiliz. Ancak bütün yönleriyle gelişimini tamamlamış bir Arap dili ile miladi 7. yüzyılın ortalarında karşılaşmaktayız. Bunu Kahtânilerin diline karşı Adnânîlerin dili diye tanımlayanlar olduğu gibi Mudar, Kureyş ve Mekke dili şeklinde tanımlayanlar da olmuştur.¹¹

Fasih dilin klasik dönemdeki en temel kaynakları İslam'dan önceki cahiliye şiirleri, atasözleri ve eyyâmü'l-Arab konusundaki eserlerdir. Bu kaynaklar fushâ sayılıp ölçü kabul edilmiş bunlara fasih Arap dilinin ilk kaynakları denmiştir. İslamiyet'in gelmesiyle ve özellikle Kur'an-ı Kerim'in nüzülüyle Arap dili kemale ermiştir. Arap dili için adeta geçmiş ve geleceği birbirine bağlayan bir köprü görevi gören Kur'an-ı Kerim klasik dönemdeki ikinci temel kaynaktır.¹²

² Murat Yıldız, “Standart ve Yerel Arapçanın Tarihsel ve Filolojik Sınırları: Mısır Lehçesi Örneği”, **Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi**, C: 10, sayı: 3, 2010, s. 27.

³ Semar Rûhî Faysal, **Ķâđâyâ el-luğati'l-'arabiyye fi'l-'aşri'l-hadîs**, Gazze, 2009, s. 13.

⁴ Enîs Ferîha, **el-Lehecât ve üslûbu dirâsetihâ**, Beyrut, Darü'l-Cil, 1989, s. 22-24.

⁵ İbn Manzûr, Ebû'l-Fadl Cemalettin Muhammed b.Mükerrem, **Lisân'ül-'arab**, Dâru Sâdır, Beyrut, (t.y.). “f-s-h” md.

⁶ İbn Manzûr, **a.g.e.**, “f-s-h” md.

⁷ İbn Manzûr, **a.g.e.**, “f-s-h” md.

⁸ Tahirhan Aydın, “Arapçada Yapılan Yaygın Dil Hataların Tashihinde Kur'an'a Müracaat: Muhammed el-'Adnânî'nin Mu'cemu'l-Ağlâti'l-Luğaviyyeti'l-Mu'âsıra'sı Örneğinde Konulu Bir İnceleme”, **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 2010, s. 194.

⁹ Hakîm, Rahmûn, “Müsteveyât ist'imali'l-luğati'l-'arabiyye: Beyne'l-vaki' ve'l-bedil”, Mevlûd Ma'meri Üniversitesi, Dil ve Edebiyat Fakültesi Arap Edebiyatı Bilim Dalı, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**, Cezayir, 2011, s. 68.

¹⁰ Hakîm, **a.g.t.**, s. 68.

¹¹ Ferîha, **a.g.e.**, s. 15, 16.

¹² Çetin, Nihad M., “Arap” md, **DİA**, C: III, 1991, s. 283.

Hicri birinci yüzyıldan üçüncü yüzyıla kadar ciddi anlamda bir farklılaşmanın görülmediği Arap dilinde hicri üçüncü ve dördüncü yüzyıldan itibaren farklı bölgelerin İslamiyet'i kabulüyle yozlaşmalar baş göstermiştir. Hatta şehirlerde yaşayan halk bozulan dilini öğrenmek için köylere gitmişlerdir.¹³

Fasih dilin kökeniyle alakalı dilbilimcilerin birbirinden farklı düşündüğünü söylemek mümkündür. Aslında bu farklılık fasih dilin değişik membalardan beslendiğini göstermektedir. Bu konuda İslam düşünürleri arasında farklar olsa da bunların görüşleri oryantalistlerin görüşlerinden farklıdır. Aşağıda görüşlerine yer verdiğimiz dilcilerin görüşlerinden anlaşılan şey, fasih dilin tarihten bu yana Arap milletinin ortak paydası olduğudur.

Klasik dilciler daha çok bu dilin kaynağının Kureyş lehçesinden geldiğini söylemişlerdir. Müsteşrikler ise Kureyş lehçesinin sadece bu dilin belli bir bölümünü teşkil ettiğini ifade etmişlerdir. Onlara göre bu dili bir tek lehçeyle sınırlandırmak mümkün değildir. Yakın dönem dilciler ise konuyu daha bilimsel yaklaşımlarla ele almışlardır. Onlara göre, Kureyş dilinin Arap dili üzerindeki egemenliği tartışma götürmeyen bir konu olmakla beraber değişik lehçelerin bu dile olan katkısı inkâr edilemez. Şimdi bu konuyu daha detaylı ele alalım.

İbn Haldûn (ö. 808/1406) Mukaddime adlı eserinde dil tahrifinden bahsederken bu konuya değinerek, Kureyş lehçesinin en doğru lehçe olduğunu söyler. Bunu da Kureyş'in konum olarak âcem diyarına yakın kabilelere uzaklığına bağlar.¹⁴ Arapların tarihini, göçtükleri ve yerleştikleri yerleri bilen dilbilimciler ve râviler Kureş dilinin en fasih dil olduğunda ittifak etmişlerdir.¹⁵

Müsteşriklerin konuya yaklaşımları ise şöyledir; Miladi altıncı yüzyılda Arap yarımadasında Arap dilinin birleşme noktası şiiirlerdir. Arapların dil birliğini sağlayan da budur. Fakat Arap dilinin tamamen şiiirlerden oluştuğunu söylemek hatadır. Arap dili, içinde edebiyat ve birçok özellikler bulunduran lehçeler üstü bir dildir. Arap dilinin Kureş diliyle isimlendirilmesi tamamen hatadan ibarettir. Yine klasik dilin Kureyş dili olduğunu söylemek de yanlıştır. Belki Kureyş dili Mekke civarlarında konuşulan sadece bir kabilenin dilinden ibarettir.¹⁶

Yakın dönem dilcileri ise konuyu daha farklı şekilde ele almışlardır;

Yakın dönemin meşhur dilcilerinden Mustafa Sâdık er-Râfî fasih dilden şöyle bahseder: “Fasih Arap dili birçok evreler geçirmiştir. En son dönem ise İslam'dan önceki Kureyş dilidir. Kur'ân-ı Kerîm'in bu dille indirilmesi Araplarda dil birliğini oluşturmuştur. İslam'dan önce edebiyat dilinden bahsetmek mümkün değildir. Çünkü edebiyat dili, yazılı olmayı ve disiplinize ders formatında olmayı gerektirir.”¹⁷

Taha Hüseyin fasih dilden şöyle bahseder: “Adnânî kabilelerinin hepsinin farklı dil ve lehçelerinin olması gayet normaldir. Kur'ân'ın gelmesiyle bu lehçeler birbirine yakınlaşmış ve Araplar için bir dil birliği oluşmuştur. Bu birliği oluşturan lehçe de Kureyş lehçesidir. Fakat aynısını cahiliye şiiirleri için söyleyebilmek mümkün değildir.”¹⁸

Birçok son dönem dilciye göre fasih Arap dili İslam'dan önce oluşmuştur. Fakat bunu herhangi bir lehçeyle sınırlandırıp model göstermek mümkün değildir. Kureyş diline gelince, bu lehçenin Arap dili üzerinde fazlaca payı olduğu açıktır. Fakat diğer lehçelerinde payı yadsınamaz. Dolayısıyla fushâ Arap dilinin muayyen bir lehçeden geldiğini iddia etmek hatadır.¹⁹

Fasih Arapça denildiğinde her ne kadar klasik dönem dili ve metinleri akla gelse de her dönem için farklı bir fasih dilden bahsetmek mümkündür. Arap dili her dönem kendini yenilemiş ve zamana göre fesahat algısı değişmiştir. Günümüzde kullanılan fasih dilin klasik dönem dilinden farklılığını göstermek için de zaman zaman bu dil için modern Arapça veya muâsır Arapça gibi tabirler kullanılmıştır. Hangi isimle anılırsa anılsın bütün dillerde olduğu gibi Arap dilinde de her dönem ortak bir dil kullanımı ortaya çıkmıştır. İşte bu ortak dil dönemin fasih dilinin oluşumuna zemin hazırlamıştır.

¹³ Johan Fück, “el-'Arabiyye dirâsât fi'l-luğa ve'l-lehecât ve'l-esâlib”, çev. Ramazan Abduettevvab, Mektebetü'l-Hancî, Mısır, 1980, s. 9.

¹⁴ İbn Haldûn, **el-Mukaddime**, thk. Abdullah Muhammed ed-Derviş, Dâru Ya'rub, 2004, C: II, s. 378.

¹⁵ Gânim Kaddûrî el- Hamed, “Tekevvünü'l-'Arabiyyeti'l-Fushâ”, **Mecmaü'l-Luğati'l-'Arabiyyeti'l-'Ürdüniyye Dergisi**, sayı: 48, 1993, s. 13.

¹⁶ Hamed, **a.g.m.**, s. 15, 16.

¹⁷ Mustafa Sâdık er-Râfî, **Târîhu âdâbi'l-'Arab**, Mektebetü'l-Îmân, C: I, Kahire, 1997.s. 81–90.

¹⁸ Tâhâ Hüseyin, **fi'l-Edebi'l-câhilî**, 3. bs, Kahire, 1933, s. 93.

¹⁹ Hamed, **a.g.m.**, s. 22.

2.2. Fasih Arapça Türleri

Günümüzde fasih dil farklı tanımlamalar çerçevesinde birçok dallara ayrılmıştır. Bazıları bunu kültür çerçevesinde şıklara ayırırken bazıları ise kullanım şekline göre sınıflara ayırmıştır.

Genel anlamda fasih dili iki şekilde ele almak mümkündür:

2.2.1. Kültürel Fushâ

Kültürel fushâ dili örnek gösterilen fasih Arap dilidir. Eski dilin bütün özelliklerini taşıyan bu dil, harf mahreçlerinde, kelime yapılarında ve cümleleri bir araya getirmede nesiller boyu aktarılan kültürel dildir. Kültürel dil, dini meclislerde, vaazlarda, derslerde, tarihi programlarda ve dini filmlerde kullanılmaktadır. Kültürel Fushâ dilinin en önemli kaynağı Kur'ân-ı Kerîm, Hadis-i Şerif, Hulefâ-yi-Râşidîn'in ve eski Arap şair ve edebiyatçıların eserleridir.²⁰

2.2.2. Muâsır Fushâ

Muâsır fushâ dili birçok isimle anılmıştır. Orta Dil, Muâsır fushâ, Medya Dili ve Üçüncü Dil bu isimlerden bazılarıdır. Muâsır fushâ, kaidelerini kültürel fushâ'dan almakla beraber günümüze uyarlanan dildir. Muâsır fushâ, ne eski katı ve kaidelere boğulmuş klasik dilden ne de tahrifata uğramış âmmice dilden ibarettir.²¹

Muâsır fushâ diline medya dilindenmesinin sebebi medyanın bu dile öncülük etmesidir. Medya araçlarında yaygın kullanılan, dolayısıyla da toplumun diline ve kalemine sirayet eden bu dil, sürekli yenilenmekte ve kabuk değiştirmektedir bu vesileyle daima tazeliğini korumaktadır. Medya dili toplumdaki farklı kültür düzeyine sahip insanların anlayıp anlaştıkları dildir. Medya araçları vasıtasıyla toplumun her kesimden fertleri bu dili takip etmektedir. Medya araçlarında sunulan fushâ Arapçayla ne bir okul ne üniversite nede herhangi bir kurum yarışabilir.²²

Son dönem âlimlerin çoğu iki dillilik sorununun ancak muâsır fushâ dilinin geliştirilmesiyle çözülebileceğini, ancak bununla toplumun asli diliyle konuşulan dilinin bağdaştırılabileceğini söylemişlerdir.²³ 18. yüzyılda oluşan, 19. yüzyılda gelişme kaydeden ve günümüzde hala canlılığını koruyan bu yeni dil, çözüme en yakın fikir gibi görünmekle beraber ciddi çalışma gerektiren bir alandır. Arap ülkelerinde Arap kültürünü yayma ve Arap dilinin kaidelerini kolaylaştırma adına muâsır fushâ dil ile alakalı Mısır, Şam, Irak ve Ürdün'de birçok çalışma yapılmış ve yapılmaktadır.²⁴

Günümüzde siyasilerin, yazarların ve medya araçlarının yaygın biçimde kullandıkları dil muâsır fushâ dilidir. Okulda, haberlerde, siyaset meydanlarında, bilim dünyasında, sanat ve edebiyat çevrelerinde bu dil kullanılmaktadır. Ayrıca Arap ülkelerinin kullandığı ortak dil de budur.²⁵

Muâsır fushâ dilini birçok dilci savunmakta ve desteklemektedir. Bunlardan biri de meşhur dil bilgini Şevkî Dayf'tir. Konferanslarında, derslerinde ve özellikle de ele aldığı çalışmalarında muâsır fushâ dilini destekleyen Dayf, konuyla alakalı şöyle der: "19. yüzyılın yarısından itibaren çoğalan gazetelerle beraber üçüncü dil diyebileceğimiz fushâ ve âmmice arasında orta bir dil oluşmaya başladı. Bu dil fasih olmakla beraber her şekilde kullanışlı âmmice dilden de uzak değildir. Aynı zamanda bu dil âmmice konuşanlara da zor gelmeyecektir."²⁶

Dayf yine bu dille alakalı şunları belirtir: "Muâsır fushâ asrımızda gelişen bir dildir. Bu dil en üst seviye Arap dilidir. fushâ dil her yönüyle günümüzde en parlak dönemini yaşamaktadır. Muâsır fushâ dili ne geriden kopma ne de kültür dilini inkâr olmayıp günümüzün ve geleceğin dilidir."²⁷

Abbâs Mahmûd el-Akkâd, muâsır fushâyı klasik fushâ dilini birbirinden ayırmış ve şöyle demiştir: "Ne zaman ki muâsır fushâyı klasik fushâ dilini birbirinden ayırıştırırsak o zaman karşımıza ağır gramer

²⁰ Şûşe, Fârûk, "el-Luğatü'l-'Arabiyye fi'l-İzâa ve't-Tilfâz ve'l-Fezâiyyât fi Cumhûriyyeti Mısır el-'Arabiyye Dirâse Tahliliyye ve Nakd", *Ürdün Mecmau'l-Luğati'l-'Arabiyye Beşinci Konferansı*, 1424/2003, s. 110-111.

²¹ Hakîm, *a.g.t.*, s. 106, 107.

²² Hakîm, *a.g.t.*, s. 106, 107; Şûşe, *a.g.m.*, s. 110-111.

²³ Hakîm, *a.g.t.*, s. 106-110.

²⁴ Bkz. Şevkî Dayf, "Beyne'l-Fushâ ve'l-Âmmiyye", *Mecmû'l-Luğati'l-'Arabiyye Dergisi*, Sayı: 89, Kahire, 2000, s. 44.

²⁵ Şûşe, *a.g.m.*, s. 111.

²⁶ Dayf, *a.g.m.*, s. 44.

²⁷ Şevkî Dayf, *fi't-Türâş ve's-Şi'r ve'l-luğa, Dârü'l-Meârif*, Kahire, 1987, s. 242.

kaidelerinden uzak, sade, herkesin anlayabileceği bir dil ortaya çıkacaktır. Günümüzde ihtiyaç duyulan şey bu fushâ dilini öğretmektir. Bu fushâyı en verimli hale getirip tahrif etmeden belki de gerekli durumlarda bazı değişikliklerle verimli hale getirebiliriz”²⁸.

Muâsır fushâ dili iki özelliğiyle ön plana çıkmaktadır. Birincisi; barındırdığı kelimeler ve söyleme çeşitliliğiyle kullanıcı için daha basittir. İkincisi; asra cevap verebilen güzelliğiyle iletişimde daha tesirlidir.²⁹

Günümüzde Arap dili problemlerin çözümü asrımıza derlenecek muâsır fushâ ile çözülecektir. Problemleri çözecek olan fushâ veya âmmice lehçelerin çerçevesini çizmek değil çözüm odaklı ve günümüze uyarlanabilen bir dil anlayışını geliştirmektir.³⁰

3. ÂMMİCE ARAPÇA

Türkçeye âmmice diye çevirdiğimiz kelimenin aslı Arapça’da Âmmî’dir. Âmmî kelimesi ismi mensup olup ammeye (halk) nispet edilen demektir. Sözlükte edebi veya fushâ dile karşı halkın günlük konuşmaları anlamındadır.³¹

Âmmice ile ilgili ıstılahı birçok tanımlamalar yapılmıştır. Bunlardan bir kaçını şöyle sıralamak mümkündür:

Âmmice, halkın her türlü günlük ihtiyaçlarını ve birbirleriyle iletişimlerini sağladığı, zaman zaman bölgeden bölgeye değişiklik arz eden dildir.³²

Âmmice, fushâ dilden ayrılmış ve bu dilin hataları üzerine kurulmuş olup daha sonraları belli kurallara ulaşmış dildir. İlk zamanlar dildeki hatalar olarak görülen bu durum için daha sonra hatalı dil kavramı kullanılmıştır.³³

Âmmice tabiri yerine zaman zaman Dârice Dili, Sokak Lehçesi, el-Luğatu’l-Mahkiyye, Halk Dili veya Mahalli lehçe tabirleri de kullanılmıştır.

3.1. Tarihçesi

Arap dilinin hangi tarihlerde bozulmaya başladığı kesin olarak bilinmemektedir. Cahiliye döneminde bu konuda bizi aydınlatan herhangi bir olaya rastlamamaktayız. Bu durum lahn’ın bilinmiyor veya çok ender oluştuğunu gösterir. İbn Fâris bunu şöyle dile getirir: Lahn kelimesi bu manayı (dil hataları) sonradan kazanmıştır. Bu manası itibariyle müvelled* bir kelimedir. Çünkü bu mana fasih Arapça konuşan kimselerde bilinmemektedir.³⁴

Arap dilindeki dil hatalarının İslamiyet’in ilk yıllarında vuku bulduğunu bilmekteyiz. Hz. Peygamberin dil hatası yapan biri hakkında: “Kardeşinize doğrusunu söyleyin çünkü o şaşırıyor” demesi Hz. Ebubekir’in: “Okurken kelime atlamayı yanlış okumaya tercih ederim” demesi, Hz. Ömer’in yanlış yazılan mektuba tepki vermesi bu bozulmaların daha İslam’ın ilk yıllarında olduğunu göstermektedir.³⁵

Kur’ân-ı Kerîm indirildiğinde Araplar fasih Arapçayla konuşurlardı. Dillerinde herhangi bir bozulma yoktu. Evrensel bir din olan İslam dininin değişik bölge ve coğrafyalara yayılması sonucu Arap halkı ve dili farklı milletlerle ve dillerle tanışmış oldu. Mesela ashaptan Süheyb Rumca, Selmân-ı Fârisî Farsça, Bilâl-i Habeşî Habeşçe lehçelerinin edalarıyla konuşmaktaydılar. Arap dili farklı milletlerle karşılaştıkça

²⁸ Abbâs Mahmûd el-Akkâd, **Yes’elûnek**, 2. bs., Dârü’l-Kitabi’l-’Arabî, Beyrut, Lübnan, (t.y), s. 52.

²⁹ Muhammed Hasan Abdülazîz, “el-Luğatü’l-’Arabiyye fi’l Karni’l-Hâdî ve’l-İşrîn fi’l Müessesât e’t-Ta’lîmiyye fi Cumhuriyyeti Mısır el-’Arabiyye el-Vakî’ ve’t-Tehaddiyât ve İstişrâf el-Müstakbel”, **Ürdün Mecmaü’l-Luğati’l-’Arabiyye Üçüncü Konferansı**, 1426/2005, s. 174.

³⁰ Hakîm, **a.g.t.**, s. 106–110.

³¹ Ahmed Muhtâr Ömer, “a-m-m” md., **Mu’cem el-Luğati’l-’Arabiyyeti’l-Muâsıra Dergisi**, Kahire, 1429/2008.

³² Hakîm, **a.g.t.**, s. 94, 95.

³³ -Râfiî, **a.g.e.**, C: I, s. 215.

* Müvelled: Cahiliye döneminde bilinen fakat İslamiyet’ten sonra farklı bir anlam kazanmış kelimelere verilen addır.

³⁴ Karadavut, Ahmet, “Arap Dilinde Lahn’ın Doğuşu”, **Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Sayı: 7, 1997.s. 329, 330.

³⁵ Bkz. İbn Fâris, Ahmed b. Fâris b. Zekeriyâ, **Mu’cemü mekâyîsü’l-luğa**, thk. Abdüsselâm Muhammed Hârûn, Dârü’l-Cil, C: V, Beyrut, 1991, s. 239.

dillerde sapmalar oluşmaya başladı. İslam'ın ilk yıllarında ender görülen dil hataları zaman geçtikçe çoğalmaya başlamıştır.³⁶

İslam dinine giren farklı milletlerin halkaları İslam dininin esasını oluşturan Kur'ân-ı Kerîm ve Hadis-i Şerifleri anlamak için Arapçayı anlamaya çalışmışlardır. Bununla beraber gelişen milliyetçi akımlar neticesinde Arap dilini öğrenme mecburiyeti fasih Arap dilindeki bozulmaları hızlandırmıştır. Sonradan Arapça dilini öğrenenlerin yaptıkları dil hataları Arap dilinde bozulmalara neden olurken Araplar da bu konuşmaların etkisiyle kendi dil melekelerini kaybetmiş ve yavaş yavaş Arap dili bozulmaya yüz tutmuştur.³⁷

Emeviler döneminde (661–750) “lahn” (dil hataları), “Tahrif” (kelimede değişiklik) ve “Dahîl” (Arapçaya giren yabancı asıllı kelimeler) görülse de Arap dili fesahatinden çok fazla bir şey kaybetmemiştir.³⁸

Bu dönemden sonra Arapların çeşitli milletlerle beraber yaşamaya başlaması sonucu yabancı kelimeler iyiden iyiye hissedilmiş ve Arap dili fesahatini kaybetmeye başlamıştır. Halk bu yanlış kelime ve kalıpları kendi diliyle kullanmaya başlamıştır. Birçok kelimenin ve cümlenin yapısında ve kaidelerinde değişiklik meydana gelmiş böylece fasih dilin yanında âmmice dil dediğimiz gramer kaidelerinden uzak konuşma dili oluşmaya başlamıştır. Bu karışım devam ettikçe fasih Arapça bozulmuş ve bu bozulma günümüze dek süregelmiştir.³⁹

Abbasi döneminde (750–1258) özellikle hicretin yüz elli senesinden sonra âmmice yayılmaya başlamıştır. Bu dönemde fasih dili korumak için yapılan bütün gayretler âmmicenin yayılmasına engel olamamıştır. Hicri üçüncü yüzyılda daha da etkisini gösteren bu dil özellikle hicri dördüncü yüzyılda, edebi dile de sirayet etmiştir. Bazı şairler ve edipler bu tip kelime ve terimlere yer vermeyi tercih etmişlerdir. Yine bu dönemde bazı öğrencilerin hocalarını âmmiceyle eser vermeye zorlamaları hatta bu dönemde fasih konuşan kişilerle alay edilmesi olayın ne dereceye vardığını göstermesi bakımından önemlidir.⁴⁰

Abbasi devletinin yıkılışı Arap dilinin yayılma sahasını daraltsa da Moğol ve Tatarların İslam dinini kabulüyle bu dil tekrar bir canlılık kazanmıştır. Fakat bu canlılık beraberinde yabancı kelimelerin Arap diline girmesine mani olamamıştır. Artık konuşulan dil ile yazılan dilin arası açılmış aradaki fark iyiden iyiye büyümüştür. Yazı dilinde fasih Arapça kullanılırken konuşma dilinde ise âmmice kullanılmaya başlanmıştır.⁴¹

Yirminci yüzyıla geldiğimizde âmmice-fushâ tartışmaları daha da alevlenmiştir. Bu tartışmaların başını müsteşriklerinçekmesi ise düşündürücüdür. Âmmicenin fasih dilin yerini alma istekleri oryantalistler tarafından üzerinde önemle durulan konu haline gelmiştir. Bu konuda hem kendi ülkelerinde hem de Arap ülkelerinde ciddi çalışmalar yapmışlardır. İlk etapta buna karşı çıkan Arap düşünürler bir zaman sonra bazı çevrelerin de etkisiyle tartışmaya dâhil olmuşlardır.⁴²Hatta Oryantalistler ve bazı Arap aydınlar, Arapçayı Latinceye benzetererek bunun da bir gün yok olacağını savunmuşlardır.⁴³

Âmmice dilin gelişimi bunu destekleyenlerin düşündüğü ve istediği biçimde gelişmemiştir. Dâhili ve harici faktörlere rağmen varlığını devam ettiren hatta gelişerek kendini iyiden iyiye hissettiren bir fasih dilden bahsetmek mümkündür. Yapılan onca çalışmaya rağmen fasih Arap dili bugün Arap ülkelerinin kültür, edebiyat, bilim ve resmi dilidir. Bunda başta dini literatürün, dil kurumlarının, medya araçlarının ve eğitim kurumlarının etkisi büyüktür.

3.2. Âmmicenin Kullanım Alanları

İlk olarak şunu belirtmek gerekir ki âmmicenin kullanılmasını ve yayılmasını savunanların başında yabancılar gelmektedir. Bu da bize konunun bilimsel ve gelişmeyle alakalı olmayıp daha çok siyasi ve ideolojik olduğunu gösterir.

³⁶ Karadavut, **a.g.m.**, s. 330, 331.

³⁷ Karadavut, **a.g.m.**, s. 331.

³⁸ Yazıcı, Hüseyin, “Arapça’da Mahalli Lehçelerin Yazı Dili Yerine Kullanılma Teşebbüsleri”, **İlmi Araştırmalar 2**, İstanbul, 1996, s. 161.

³⁹ Karadavut, **a.g.m.**, s. 335, 336.

⁴⁰ Yazıcı, **a.g.m.**, s. 161, 162.

⁴¹ Yazıcı, **a.g.m.**, s. 162.

⁴² Yazıcı, **a.g.m.**, s. 161, 162.

⁴³ Yazıcı, **a.g.m.**, s. 166.

Fasih Arapçanın yerine âmmice lehçelerin kullanılması istekleri 19. asırda bazı Avrupalı oryantalistler tarafından dillendirilmiştir. Bu çağrılara ilk etapta sessiz kalan Arap ülkeleri daha sonraları başta Mısır ve Suriye olmak üzere cevap vermişlerdir.

Batılılar, fasih dilin halkın edebi, kültürel ve günlük dil ihtiyaçlarını karşılayamadığını söylemişlerdir. Bu iddialarını süslemek için değişik formüller denemişlerdir. Arap ülkelerine gönderilen kişiler tarafından değişik konferanslar verilip makaleler ele alınmıştır. Bunlara Arap dilbilimcileri de eklenince âmmice lehçeler fasih Arapçaya alternatif gösterilmeye başlanmıştır.

Müsteşrikler âmmice lehçeleri ilk olarak kendi dillerinde ele almış daha sonraları Arap medyasında ve değişik makale ve kitaplar yazarak ele almışlardır. Onlar bunu yaparken Arap dil uzmanlarının bazıları da bu adımları aynen takip etmiştir.

Avrupa'da göçmen Arap halkının ihtiyacı için açılan mekteplerde okutulan âmmice dil Arap bölgelerinde büyük bir yankı uyandırmış ve buradaki halkı ikiye bölmüştür. Bu olaylardan sonra Arap ülkelerindeki duyarlı kimselerce Arap diliyle alakalı çalışmalar başlatılmış gerek medya araçlarında gerek eğitim alanlarında fasih dile sahip çıkma hamleleri başlatılmıştır.

Günümüzde âmmice dil, konuşma dilinin yanı sıra medya araçlarında ve belli yazılı yayınlarda kullanılmaktadır. Bunlara kısaca değineceğiz:

3.2.1. Medya Araçları

Arap dilinin dışarıya yansımaları sağlayan en önemli araç medyadır. İnsanlar medya aracılığıyla ülkelerini ve farklı memleketleri tanır. Günümüzde âmmiceyi en etkili hale getirenbu medya araçlarıdır.

Âmmiceye ilk olarak dergilerde rastlamaktayız. Önceleri âmmiceyi ön plana çıkarmayan bu neşriyatlar daha sonraları âmmicenin sahası haline gelmiştir. Örneğin 1894' de neşriyata başlayan "Ergül" dergisi ile "Ebû Nazzârâ" dergisinin talep ve ihtiyaca binaen âmmiceyle yayın yaptığı söylenir.⁴⁴

Özellikle yabancılar tarafından Arap ülkelerinin değişik yerlerinde âmmice lehçelerle neşredilen dergiler batılıların önem verdiği çalışmalarıdır. Yabancılar tarafından çıkarılan bu dergiler halka bedava dağıtılmıştır. Günümüzde Arap dünyasında âmmice lehçelerle yayın yapan değişik dergiler özellikle şiir ve çocuk dergileri de meşhurdur.

Âmmice lehçelerin en yaygın olduğu alanlardan biri de karikatür yazılarıdır. Dergilerde ve gazetelerde yayınlanan karikatür yazıları adeta âmmiceyle özdeşleşmiş duruma gelmiştir.⁴⁵

Gazetelerde âmmicenin kullanılması da yine azımsanmayacak derecede meşhurdur. Buradaki âmmice bazen makalelerde bazen reklamlarda ve bazen de gazetelerin değişik yerlerinde kendine yer bulmuştur.⁴⁶

Radyoya gelince burada kullanılan dilin önemli bir bölümü âmmicedir.⁴⁷Televizyonlarda kullanılan dil ise fasih dilin en önemli rakibi görülmektedir. Özellikle komedi, eğlence, çocuk, müzik programlarında ve dizilerde âmmice lehçelerin egemenliğine rastlamaktayız.⁴⁸

Televizyonlarda ekseriyetle âmmice kullanılmakla beraber fasih dilin kullanımı da azımsanmayacak derecede yaygındır. Özellikle haberler, tarih anlatımları ve dini içerikli sohbetler fasih dil ile yapılmaktadır.

İnternete gelince buralarda kullanılan dil çoğu zaman farklılıklar göstermektedir. İnternet ortamında bazen âmmice bazen de fasih dilin kullanıldığına şahit olmaktayız. Ayrıca her iki dile yabancı kelimelerin çokça karıştığı da bir gerçektir.

⁴⁴ Nüfûsa Zekeriyâ Saîd, *Târîhu'd-da've ila'l-âmmiyye ve âşârihâ fi Mısır*, Dârü's-Sekâfe, İskenderiyye, 1982, s. 78.

⁴⁵ Sâlim el-Maûş, "el-Luğatu'l-'Arabiyye fi'l-İzâa ve't-Tilfaz ve'l-Fezâiyyât fi Lübnân Dirâse Tahlîliyye ve Nakd", *Ürdün Mecmaü'l-Luğati'l-'Arabiyye Altıncı Konferansı*, 1424/2003, s. 186-199 vd.; Hâlid Abdurraûf el-Cebar, "el-Luğatü'l-'Arabiyye fi's-Suhufi'l-Yevmiyye ve'l-Usbuiyye fi'l-Ürdün", *Ürdün Mecmaü'l-Luğati'l-'Arabiyye Dergisi Yıllık Kültürel Çerçeve Konu*, 1430/2009, s. 722.

⁴⁶ Bkz. Cebar, Hâlid Abdurraûf, "el-Luğatü'l-'Arabiyye fi's-Suhufi'l-Yevmiyye ve'l-Usbuiyye fi'l-Ürdün", *Ürdün Mecmaü'l-Luğati'l-'Arabiyye Dergisi Yıllık Kültürel Çerçeve Konu*, 1430/2009.

⁴⁷ Bkz. el-Maûş, a.g.m.

⁴⁸ Bkz. el-Maûş, a.g.m., s. 197 vd.

Kısacası medya araçlarında bilinçsiz dil kullanımı vardır. Bu bilinçsizlik kurallardan uzak keyfi bir kullanımı getirmiştir.

3.2.2. Yayınlar

Âmmicelehçeleri ayakta tutan bir diğer çalışma yazılan makale, risale ve kitaplardır. Kısaca medya araçları dışındaki yazılı neşriyattır. Yine bunların öncülüğünü oryantalistler yapmıştır.

Ünlü Alman müsteşrik Wilhelm Spitta'nın (1818/1883) Mısır'da ikameti esnasında yazdığı "Kavâ'idü'l-Luğati'l-Âmmiyye fi Mısır" adlı eserinde fasih dile karşı alternatif gösterilen âmmice dilin yazıya geçirilmesi gerektiğini anlatmıştır.⁴⁹

Yine oryantalistlerin en önemli temsilcilerinden William Wilcocks (1852/1932) verdiği konferanslarla, kaleme aldığı makalelerle, el-Ezher dergisinde yazdığı yazılarıyla, Shakespeare'in bazı eserlerini, İncil ve Tevrat'ın bazı bölümlerini âmmice lehçelere çevirmesiyle ve yazdığı âmmice kitaplarla âmmiceye canlılık katmıştır.⁵⁰

Yayınlarıyla âmmiceyi destekleyen önemli Arap dilcilerinden de bahsetmek mümkündür. Örneğin SelâmeMûsâ, Enîs Ferîha ve Saîd Akıl onlardan birkaçıdır. Bunlar da yazdıkları eserlerle kimi zaman âmmice lehçelerin öneminden kimi zaman köklü dil inkılâbından bahsetmişlerdir.

4. MEDYA VE FUSHÂ-ÂMMİCE İLİŞKİSİ

Medya ve fasih ilişkisi konusu günümüz Arap dilinin en tartışmalı meselelerinden biridir. Fasih Arapçaya ilgi gösterenlere göre Arap dili hiçbir asırda uğramadığı tehdit ve tehlikelerle karşı karşıyadır. Bu tehlikelerin membainidâhili ve harici faktörler oluşturmaktadır.

Medya araçlarının Arapça üzerindeki olumsuz etkileri sayılamayacak derecede çoktur. Fakat burada şuna da değinmek gerekir; olumsuz etkilerin yanında bunların pek çok olumlu etkileri de bulunmaktadır.

İlk etapta medya iletişim araçlarının dil üzerindeki olumlu etkilerinden bahsetmek istiyoruz. Medya dili, değişik seviyede ve farklı zevklerdeki toplum fertlerinin anlayıp anlaştıkları birer araçtır. Medya dili, her daim yenilenmekte ve kabuk değiştirmektedir. Bu vesileyle, diğer toplumun fertleri bunu takip etmektedir. Çünkü medya araçları değişen dünya olaylarını takip etmekte ve toplumun zorlandığı meselelerinde onlara yeni tabirlerle hizmet sunmaktadır. Medya araçlarında sunulacak fasih dille ne bir okul ne üniversite ne de herhangi bir kurum yarışabilir.

Günümüzde medya iletişim araçları birer açık üniversitelerden ibarettir. Gerek kendi memleketinden gerekse başka memleketlerden bunları takip eden milyonlarca insana ulaşabilmekte ve onlarla anlaşabilmektedir. Böylece çeşitli sebeplerle memleketlerinden ayrı kalan veya başka ülkelerde yaşayan insanlara sunulacak bu hizmet paha biçilemez bir kazançtır.

Abdulazîz el-Mekâlih bu konuda şunları belirtir: "Yemen'de bir karşılaştırma yaptığımızda radyo iletişim aracı faaliyet göstermeden evvelki durumla sonraki durum bariz şekilde farklılık göstermektedir. Daha önceleri yoğun şekilde kullanılan âmmice lehçeler radyo iletişim aracı sayesinde gitgide fasih dile doğru kaymıştır. Halk şairlerinin daha önceleri kullandığı dil ile daha sonraları kullandığı dil arasında büyük bir farklılık gözlemlendiği şairlerin bizzat değerlendirmeleriyle ortaya çıkmıştır. Son dönemlerde yapılan araştırmalar bize bu konuda ne kadar mesafe alındığını bariz şekilde göstermektedir. Aydınlanma çağıyla hayatımıza giren görsel medya da dile son derece olumlu katkılar sağlamıştır. Benim Yemen'de gözlemlediğim şey budur. 20. yüzyılda halkın kullandığı dille günümüzde kullanılan dil arasında büyük farklılıklar var. Diğer ülkelerde de durum bundan farklı değildir. Tüm bunlar gösteriyor ki medya iletişim araçları dil üzerinde olumlu etkiye sahiptir. Yapılacak ciddi planlarla durumun daha da iyi olacağını düşünüyorum."⁵¹

Medyada kullanılan dil, bu dili sonradan öğrenen veya öğrenmek isteyenlere sağladığı kolaylıklar açısından önemlidir. Günümüzde ihtiyaç duyulan şey bu iletişim araçları vesilesiyle bilmeyenlere fasih dili

⁴⁹ Faysal, a.g.e., s. 19.

⁵⁰ Saîd, a.g.e., s. 55.

⁵¹ Âbdülazîz el-Mekâlih, "el-Luğatü'l 'Arabiyye fi Vesâilü'l-İ'lâm", Mecma'ü'l-Lüğati'l-'Arabiyye 67. Toplantısı, Kahire, 27/02/2001.

öğretmektir. Bu çerçeveden baktığımızda medyanın olumlu etkilerinden bahsedenlerin ne denli doğru yolda ilerlediğini görmekteyiz.⁵²

Medya araçlarında fasih dili kullanmak gerektiği konusu birkaç sebebe mebni edilmiştir:⁵³

- Şimdiye kadar yazılı neşriyatın ulaşamadığı insanlara radyo ve televizyonlar ulaşmış ve hala milyonlarca belki de milyarlarca insana ulaşmaktadır. Bu iki iletişim aracı fasih dile inanılmaz fırsatlar vermiştir. Asırlarca muğlak olan fasih dil televizyon ve radyo aracılığıyla bu çözümezliliğinden kurtulup herkesin ortak dili olma fırsatına ulaşmıştır. Artık okuma yazma bilen de bilmeyen de bilgilisi, kültürlüsü kısaca herkes bu araçlardan faydalanmaktadır
- Kitlesele medya araçları dile sınırsız fırsatlar sunmuş, fasih dilin rolü ve ona olan ihtiyacı daha da artmıştır. Çünkü milyonlar kendi lehçeleriyle değil sadece bu fasih dille anlaşabilmektedir.
- Fasih dilin verdiği güzelliği ve zevki diğer âmmice veremez. Bu, yeni iletişim araçlarını kullanan herkesin ortak görüşüdür. Öyleyse kullanılacak fasih dil medya diline yaratıcılık verip medya açılımına farklı bir boyut kazandıracaktır.
- Medya araçlarında fasih dilin kullanımı beraberinde milletlerarası dayanışmayı da getirecektir.

Medyanın fasih dile olumlu etkileriyle alakalı son olarak şunu söylemek mümkündür. İletişim araçlarındaki dil, halklar arasında iletişime ve yeni oluşuma imkân sağlamaktadır. İletişimi sağlamakta; çünkü toplumun kültürel, siyasî ve sosyal müesseselerindeki dil fotoğrafı olumsuz ve olumlu halleriyle bu iletişim araçları sayesinde değişik mekânlara ve geleceğe iletilmektedir. Yeni oluşuma imkân sağlamakta; çünkü gelişen toplumun ihtiyacını karşılaması için sürekli kendisini tazelemesi gerekir.

Medyanın fushâyı nasıl olumsuz etkilediğine işaret etmeden de geçmemek gerekir. Medyada bilinçsizce kullanılacak dilin fushâyı bertaraf edeceğini söyleyebiliriz.⁵⁴

Medyanın dile gereken önemi vermemesi ve buralarda bilinçsizce dil kullanımını büyük sorunlara yol açmaktadır. Birçok medya aracı bunu önemsememekte belki de buna ihtiyaç duymamaktadır. Onlar için medya işi ticari bir iştir ve sorumluluk ön planda değildir. Hâlbuki medyanın bizatihi fushâyı koruma ve kültür mirasını yeni nesillere aktarma gibi ciddi bir mesuliyeti üstlenmesi gerekir.⁵⁵

Medya iletişim araçlarında fushâ'yı galattan kurtarmak çok zordur. Bir yandan kullanılan hatalı dil, gelişmiş güzel kurulan terkipler, dil kurallarını aşan maksatlı maksatsız cümleler diğer yandan genişleyen sahasıyla özellikle dizi ve filmlerde kullanılan âmmice lehçeler bu durumu daha da içinden çıkılmaz hale sokmaktadır.⁵⁶

Âmmice dilin medyada kullanımını savunanlara göre eskiye çağ atlatan görsel, işitsel ve dilsel medya araçları herkesin hayatında vazgeçilmez bir duruma sahiptir. Medya araçları, ister okuma yazma bilsin ister bilmesin ister cahil isterse kültürlü ve bilgili olsun herkese hitap edip herkesi bilgilendirmektedir. Fasih dil ise ıstılahî bir dil olup ancak âmmice lehçelerden yararlanarak yoluna devam edebilmektedir.⁵⁷ Bunlara göre âmmice kültürü yansıtmada fasih dile oranla daha iyidir. Bu iddialarını iki şeye dayandırmaktadırlar: Birincisi; fasih dile karşı âmmice lehçelerini kullanmalarının sebebi bununla kendi sinema kültürünü dünyaya daha iyi sunmaktır. İkincisi; gelişimin ve çağa ayak uydurmanın yolu fasih dilden uzaklaşp âmmiceyi kullanmayla mümkün olacağı düşüncesidir.⁵⁸

Diğer bir tartışma konusu ise âmmice lehçelerin medyaya derlenip derlenmemesi değil de fushânın uyarlanıp uyarlanamayacağı meselesidir. Âmmiceyi savunanlara göre fasih dil medya araçlarına uyarlanamamaktadır.⁵⁹ Âmmice konusunda aşırıya giden bir takıp mutaassıp kimseler hiçbir şekilde

⁵² Akkâd, **a.g.e.**, s. 29; bkz., Mühennâ, Feryâl, "Luğatü'l-İ'lami'l-'Arabiyye Beyne'l-Fushâ ve'l-Âmmiyyât", **el-İzâatü'l-'Arabiyye Dergisi**, Sayı: 2, 2002.

⁵³ Bkz. Mühennâ, **a.g.m.**

⁵⁴ Fârûk Hürşîd, **Humûmü katibi'l-'Aşr**, Dârü's-Şurûk, Beyrut, 1401/1986, s. 144.

⁵⁵ Hürşîd, **a.g.e.**, s. 144.

⁵⁶ Şûşe, **a.g.m.**, s. 114.

⁵⁷ Bkz. Mühennâ, **a.g.m.**

⁵⁸ Bkz. Mühennâ, **a.g.m.**

⁵⁹ Bkz. Mühennâ, **a.g.m.**

fushânın televizyon sahasında yerinin olmadığını ileri sürer. Onları bu görüşe iten ise fasih dilin zorluğu düşüncesidir⁶⁰.

Başka bir durum, bir takım medya kuruluşların programlarda ve haberlerde spiker ve sunucularına âmmice lehçeleri şart koşmalarıdır. Bu durumu savunmak yabancıların Arap dili ve kültürü üzerindeki emellerine yardım olacaktır.⁶¹

Medya araçlarının âmmice konusunda dış medyayı takip etmesi de başka bir tartışma konusudur. Yerel yayınlar yapan dış medyanın amacı sadece bilgi aktarmak değildir. Çoğu zaman bu medya araçları arkasında birçok hedef ve maksatlar güder.⁶²

5. SONUÇ

Arapların günlük hayatta kullandıkları, muhtevâ olarak fasih dilden farklı dildir. Bu dil ilk zamanlar fasih dile yakınken Modern dönemle beraber fasih dilden uzaklaşmıştır. Yani Arapların fasih lehçeyle konuştukları dilleri zamanla değişime uğramış ve değişik faktörlerin etkisiyle âmmicenin ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Modern dönem Arap dili, Napolyon'un 1798 yılında Mısır seferi sonrası aydınlanma çağıyla ortaya çıkmıştır. Mısır'da başlayan modernizm hareketleri kısa zamanda diğer Arap ülkelerinde de takip edilmeye başlanmıştır. Modern dönemde Arapçanın yenilenme hareketi halk lehçesi âmmice ile fasih dil arasındaki mücadeleye sahne olmuştur.

Dilin yenilenme hareketlerinden biri de fasih Arapçanın yerine âmmice'nin kullanılma istekleri istekleridir. Bu konu ilk olarak bazı Avrupalı oryantalistler tarafından dillendirilmiş daha sonra Arap âleminden de taraftar bulmuştur. Bu çağrılara cevap Mısır, Suriye, Irak ve Ürdün'den gelmiştir. Bu çağrılara eleştiriler başta Arap Dil Kurumunun üyeleri tarafından yapılmış daha sonra Mısır olmak üzere bu öneriler birçok kitap, makale vb. yazılarla eleştirilmiştir. Fasih dilin âmmiceye kayması ilk etapta dilin doğal kanunu olarak akla gelse de konu derinlemesine irdelendiğinde asıl amacın fushâ dil ile indirilen Kur'ân-ı Kerim ve diğer İslam kültür mirasının tahribe uğratılması olduğu görülecektir. Aynı zamanda Arap ülkelerini birbirine bağlayan kültürel bağın koparılması da bu amaç çerçevesinde değerlendirilebilir.

Âmmice-fushâ meselesinin medyaya yansması ise var olan problemi daha da çıkmaza sokmuştur. Gerçekte medya dilinin kullanılan dile ne derece etki ettiğini söylemek zordur. Medya araçlarındaki dil, halklar arasında iletişime ve yeni oluşuma imkân sağlamaktadır. Çünkü toplumun kültürel, siyasî ve sosyal müesseselerindeki dil fotoğrafı olumsuz ve olumlu halleriyle bu iletişim araçları sayesinde değişik mekânlara ve geleceğe iletilmektedir.

Günümüzde ihtiyaç duyulan şey medya araçları vesilesiyle bilmeyenlere fushâ dili öğretmektir. Bu fushâyı en verimli hale getirip tahrif etmeden belki de gerekli durumlarda bazı değişikliklerle verimli hale getirebiliriz. Günümüzde en makul tez, medya dilinin günümüz hayat şartlarına uygun hale getirilmesidir.

KAYNAKÇA

Akkâd, A. **Yes'elûnek**, Dârü'l-Kitabi'l-Arabî, 2. bs., Beyrut, Lübnan.

Aydın, T. (2010). "Arapçada Yapılan Yaygın Dil Hataların Tashihinde Kur'ân'a Müracaat: Muhammed el-'Adnânî'nin Mu'cemu'l-Ağlâtî'l-Luğaviyyeti'l-Mu'âsıra'sı Örneğinde Konulu Bir İnceleme", **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Ankara.

Cebâr, H. (2009) "el-Luğatü'l-'Arabiyye fi's-Suhufi'l-Yevmiyye ve'l-Usbuiyye fi'l-Ürdün", **Ürdün Mecmaü'l-Luğati'l-'Arabiyye Yıllık Kültürel Çerçeve Konu**, Ürdün.

Çetin, N. (1991), "Arap", **Diyanet İslâm Ansiklopedisi (DİA)**, (III): 321-324, İstanbul.

Dayf, Ş. (2000). **fi't-Türâs ve's-Şi'r ve'l-luğa**, Dârü'l-Meârif, Kahire.

Dayf, Ş. (2000). "Beyne'l-Fushâ ve'l-Âmmiyye", **Mecmü'l-Luğati'l-'Arabiyye Dergisi**, (89), Kahire.

Faysal, S. (2009). **Ķâdâyâ el-luğati'l-'arabiyye fi'l-'aşri'l-hadîs**, Gazze,

⁶⁰ Bkz. Mekâlih, **a.g.m.**

⁶¹ Hürşid, **a.g.e.**, s. 226.

⁶² Hürşid, **a.g.e.**, s. 226.

Ferîha, E. (1989). **el-Lehecât ve üslûbu dirâsetihâ**, Beyrut, Darü'l-Cîl,

Fück, J. (1980). “**el-'Arabiyye dirâsât fi'l-luğa ve'l-lehecât ve'l-esâlib**”, çev. Ramazan Abduettevhab, Mektebetü'l-Hancî, Mısır.

Hakîm, R. (2011). “Müsteveyât ist'imali'l-luğati'l-'arabiyye: Beyne'l-vaki' ve'l-bedîl”, Mevlûd Ma'meri Üniversitesi, Dil ve Edebiyat Fakültesi Arap Edebiyatı Bilim Dalı, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**), Cezayir,

Hamed, G. (1993). “Tekevünü'l-'Arabiyyeti'l-Fushâ”, **Mecmaü'l-Luğati'l-'Arabiyyeti'l-Ürdüniyye Dergisi**, (48), Ürdün.

Hasan, A. (2005). “el-Luğatü'l-'Arabiyye fi'l Karni'l-Hâdî ve'l-İşrîn fi'l Müessesât e't-Ta'limiyye fi Cumhuriyyeti Mısır el-'Arabiyye el-Vakî' ve't-Tehaddiyyât ve İstişraf el-Müstakbel”, **Ürdün Mecmaü'l-Luğati'l-'Arabiyye Dergisi Üçüncü Konferansı**, Ürdün.

Hûşîd, F. (1986). **Humûm katibi'l-'aşr**, Dârü's-Şurûk, Beyrut.

Hüseyin, T. (1933). **fi'l-Edebi'l-câhilî**, Kahire.

İbn Fâris, (1991). **Mu'cemü mekâyîsü'l-luğa**, C: V, thk. Abdüsselâm Muhammed, Dârü'l-Cîl, Beyrut.

ibn Haldûn, (2004). **el-Muğaddime**, thk. Abdullah Derviş, Dâru Ya'rub.

İbn Manzûr, **Lisân'ül-'arab**, Dâru Sâdır, Beyrut.

Karadavut, A. (1997). “Arap Dilinde Lahn'in Doğuşu”, **Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, (7), Konya.

Maûş, S. (2003). “el-Luğatü'l-'Arabiyye fi'l-İzâa ve't-Tilfaz ve'l-Fezâiyyât fi Lübnân Dirâse Tahlîliyye ve Nakd”, **Ürdün Mecmaü'l-Luğati'l-'Arabiyye Altıncı Konferansı**, Ürdün.

Mekâlih, A. (2001). “el-Luğatü'l-'Arabiyye fi Vesâili'l-İ'lâm”, **Mecmaü'l-Lüğati'l-'Arabiyye 67. Toplantısı**, Kahire.

Muhtâr, A. (2008). “a-m-m” md., **Mu'cem el-Luğati'l-'Arabiyyeti'l-Muâsıra Dergisi**, Kahire.

Mühennâ, F. (2002). “Luğatü'l-İ'lami'l-'Arabiyye Beyne'l-Fushâ ve'l-Âmmiyyât”, **el-İzâatü'l-'Arabiyye Dergisi**, (2).

Râfîi, M. (1997)., **Târîhu âdâbî'l-'arab**, Mektebetü'l-Îmân, Kahire.

Saîd, N. (1982). **Târîhu'd-da've ila'l-âmmiyye ve âsârihâ fi Mısır**, Dârü's-Sekâfe, İskenderiyye.

Şûşe, F. (2003). “el-Luğatü'l-'Arabiyye fi'l-İzâa ve't-Tilfaz ve'l-Fezâiyyât fi Cumhûriyyeti Mısır el-'Arabiyye Dirâse Tahlîliyye ve Nakd”, **Ürdün Mecmau'l-Luğati'l-'Arabiyye Beşinci Konferansı**, Ürdün.

Yazıcı, H. (1996). “Arapça'da Mahalli Lehçelerin Yazı Dili Yerine Kullanılma Teşebbüsleri”, **İlmi Araştırmalar Dergisi** (2), İstanbul.

Yıldız, M. (2010), “Standart ve Yerel Arapçanın Tarihsel ve Filolojik Sınırları: Mısır Lehçesi Örneği”, **Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi**, 10 (3), 26-27.